

ЕКОНОМІКА. ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

УДК 332.33

<http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2023.02.08>

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ОСВОЄННЯ ТА РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

О.С. ДОРОШ,

доктор економічних наук, професор

E-mail: dorosh_o@nubip.edu.ua

Національний університет біоресурсів і природокористування України

А.Й. ДОРОШ,

PhD з економіки

E-mail: doroshandriy1@gmail.com

Інститут землекористування НААН України

Анотація. Доведено важливість нарощування темпів виробництва органічної продукції, позаяк традиційні технології застосовувані при виробництві сільськогосподарської продукції суттєво порушують природну рівновагу й спричиняють значні екологічні проблеми (порушення у ланцюгах екосистем, забруднення довкілля, техногенне забруднення спричинене військовими діями, погіршення стану здоров'я людей). З'ясовано, що до цього процесу залучено ряд високорозвинутих країн, які співпрацюють із Україною за різними проектами та програмами. Поглиблене вивчення сфери ведення органічного землекористування в Україні в умовах ведення військових дій дозволило виокремити наявні проблеми й оцінити їх вплив на розвиток цього сегменту діяльності. Виявлено низку стримувальних факторів впливу на освоєння та розвиток органічного землекористування, одним із визначальних є створення відповідного інституційного середовища. Обґрунтовано потребу у розробленні проектів землеустрою щодо організації території органічного землекористування (землеволодіння). Наведено заохочувальні стимули як мотивуючі чинники і для споживачів, і виробників органічних продуктів (заохочувальні виплати господарюючим суб'єктам, запровадження вільного ціноутворення на вироблену продукцію, введення пільгового оподаткування та пільгових кредитів, отримання можливості проведення сертифікації в дистанційному форматі тощо) незважаючи на військовий стан в країні. Запропоновано й потенційні фактори освоєння та розвитку органічного землекористування. Наведена тріада факторів можуть реалізовуватися логічно-послідовно та значною мірою й одночасно.

Ключові слова: органічне землекористування, органічне землеробство, традиційне землеробство, фактори впливу, проект землеустрою, військовий стан

Постановка проблеми.

Агропродовольчий світовий ринок кінця минулого й початку нинішнього сторіччя поєднав у собі триаду застосовуваних технологій із вироблення сільськогосподарської продукції. Йдеться про традиційні технології, ведення органічного землеробства та вирощування генно-модифікованої продукції.

Великобританія стала країною, де започатковано органічний рух (в 40-х роках минулого сторіччя). В науковій праці Єви Бальфур «Жива земля» вперше згадано термін «органічний», наведена характеристика органічного й традиційного методів господарювання та здійснено їх порівняння [1].

Важливість нарощування темпів виробництва органічної продукції на часі, позаяк традиційні технології застосовувані при виробництві сільськогосподарської продукції суттєво порушують природну рівновагу й спричиняють значні екологічні проблеми. Йдеться про порушення у ланцюгах екосистем, забруднення довкілля і що найголовніше – погіршення стану здоров'я людей. Для виправлення ситуації, що склалась, людству доводиться застосовувати екологічно-безпечні (альтернативні) методи ведення сільського господарства, як: органічне землеробство; біоінтенсивне мініземлеробство; біодинамічне землеробство; точне землеробство; регенеративне сільське господарство тощо. Найпоширенішим методом у світі вважається «органічне землеробство» позаяк ґрунтується на прин-

ципах збереження здоров'я людей, навколишнього середовища, біологічної синергії тощо. Альтернативне землеробство – це передусім етика ставлення до землі, новий підхід у веденні землеробства.

Стратегією Європейського Союзу «Від ферми до виделки» в рамках Європейського зеленого курсу визначено, що до 2030 року органічна продукція має вироблятися на 25% сільськогосподарських землях. Як це стосується України? Стосунок простий: ряд високорозвинутих країн співпрацюють із Україною за різними проектами та програмами. Зокрема, Проект «Німецько-українська співпраця в галузі органічного землеробства» (2020-2023 рр.); Проект Європейського Союзу «Підтримка впровадження сільськогосподарської та продовольчої політики в Україні» (2016 р.); Швейцарсько-українська програма «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України» (2019-2023 рр.) [2; 3].

Важливим фактором організації та розвитку органічного землекористування є дотримання норм та стандартів ведення екологічного землеробства з урахуванням вимог Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху (IFOAM) та створення відповідного інституційного середовища в Україні. У цій відповідності мають спрацювати заохочувальні стимули впливу для освоєння нового сегменту ринку – переходу на органічне землекористування. Це стане мотивуючим

чинником як для споживача, так і виробника органічних продуктів незважаючи на військовий стан в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження проблем пов'язаних із сферою органічного виробництва на вітчизняному ринку, вивченню основ екологічнобезпечного та органічного сільськогосподарського виробництва завжди перебували в полі зору багатьох учених, зокрема: В. Артиша [4], В. Будзяка [5], В. Кипоренка [6], В. Чудовської [6], О. Шкуратова [6] та інших. Питання пов'язані з організацією території сільськогосподарських підприємств з виробництва органічної продукції, що стосуються дотримання вимог стандартів і правил ІФОАМ, нормативно-правове забезпечення організації органічного землекористування досліджувалися А. Барвінським [7; 8], Й. Дорошем [7], О. Дорош [7; 9] Д. Мельником [7] та іншими вченими. Завдяки напрацюванням учених наявна наукова база розвитку органічного землекористування як важливого інструменту досягнення екологічнобезпечності у сільськогосподарському землекористуванні. Однак, питання пов'язані з веденням органічного землекористування в умовах ведення військового стану, потребують детальнішого вивчення.

Мета дослідження — поглиблене вивчення сфери ведення органічного землекористування в Україні в умовах ведення військових дій, виявлення проблем та оцінювання їх впливу на розвиток цього сегменту діяльності та надання пропозицій для попередження негативних тенденцій в органічній сфері.

Матеріали і методи наукового дослідження.

Для реалізації мети досліджень скористались методами загально-наукового та спеціального характеру, до яких відносимо: монографічний, аналізу та синтезу, системно-аналітичний й метод узагальнення. Застосування згаданих методів дозволило досягнути результатів та їх науково-обґрунтувати.

Виклад основного матеріалу.

З огляду на визначені цілі Національною економічною стратегією розвитку України на період до 2030 року передбачено досягнути частку сільськогосподарських земель на яких продукується органічна продукція у 3% від загальної їх площі, що становить 1,26 млн га та щорічному збільшенні експорту цієї продукції в обсязі близько \$1 млрд. [10; 11]. І це для країни з високим земельно-ресурсним потенціалом, тоді як Стратегією Європейського Союзу визначено, що до 2030 року органічна продукція має вироблятися на 25% сільськогосподарських землях.

Маємо дати відповідь на питання важливості переходу України на організацію та розвиток органічного землекористування. Це передусім пов'язано із рівнем забруднення довкілля, головними забруднювачами якого за останні десятки років стали промисловість, транспорт, сільське господарство (наразі додався новий тип забруднення ґрунтів – техногенний унаслідок ведення військових дій) на теренах нашої держави. Адже пошкоджень зазнало понад 2 млн га земель, або 5% земельного фонду України. Прямі втрати активів наразі

в сільському господарстві за різними оцінками сягають понад \$6 млрд та понад \$30 млрд – загальні втрати [12]. За попередніми розрахунками Київської школи економіки, вартість проведення робіт із рекультивації земель через пошкодження родючого шару ґрунту оцінено у \$39,6 млн., які триватимуть десятиліття. В більшості випадків пошкоджені землі не підлягатимуть рекультивації, а потребуватимуть виведенню їх із сільськогосподарського обігу.

Організація органічного землекористування для сільськогосподарських товаровиробників потребує виконання низки вимог. Йдеться про відмову використання пестицидів, гербіцидів, фунгіцидів і штучних добрив при одночасному застосуванні в якості добрив тваринні і рослинні відходи, біологічні засоби захисту рослин, запровадженні сівозміни для відновлення ґрунту, прикладання ручної праці по догляду за сільськогосподарськими культурами, ведення замкнутого циклу «землеробство-тваринництво», дотримання обов'язкового випасу худоби без застосування синтетичних добавок, гормонів та антибіотиків у їхньому раціоні. При недотриманні цих вимог до підприємців мають застосовуватися такі економічні санкції: запровадження системи штрафів, зниження цін на забруднену продукцію, підвищення плати за землю тощо).

Водночас, органічному виробництву притаманні й недоліки, як: біологічні препарати не є достатньо ефективними, із-за чого проблема шкідників і хвороб залишається відкритою; виникає потреба у розширенні площ для посіву; процес виробництва витратніший від традиційного, що пов'язано з наявністю спеціальної техніки, чітким дотриманням технологічних процесів тощо. вартість органічних продуктів вища за традиційні.

У Німеччині, для прикладу, ціна органічної продукції по відношенню до традиційної перевищує в 1,4 рази (мінімальний показник) і зростає до 2,9 рази (максимальний показник). Характеризуючи галузь тваринництва, то ціна за телятину відповідно більша в 1,76 рази й в 1,87 рази – за свинину [6].

Наведемо економічну ефективність вирощування сільськогосподарських культур (озимої пшениці та ярого ячменю) за органічним та традиційним способами (табл. 1).

Наведені дані свідчать, що попри те, що урожайність озимої пшениці, вирощеної при органічному землеробстві є нижчою, водночас отриманий прибуток від її реалізації вищий, а витрати пов'язані з обробітком 1 га – менші. Урожайність ярого ячменю при застосуванні технологій органічного виробництва перевищила показники вирощеного традиційним способом, а прибуток від його реалізації зріс майже вдвічі.

1. Порівняння економічної ефективності вирощування озимої пшениці та ярого ячменю органічним та традиційним способами [13]

Показники	Відхилення, %			
	Озима пшениця		Ярий ячмінь	
	Традиційний спосіб	Органічний спосіб	Традиційний спосіб	Органічний спосіб
Урожайність, ц/га	100	64,3	100	111,23
Витрати на 1 га	100	77,8	100	63,3
Прибуток на 1 га/грн	100	109,4	100	186,29

Водночас, галузь органічного сільського господарства продовжує розвиватися завдяки системним науковим дослідженням у світі у напрямку розвитку технологій і розробленні ефективніших біопрепаратів, що вказує на його перевагу над традиційним.

У цій відповідності проаналізуємо динаміку зміни площ під органічним землекористуванням упродовж 2017-2022 рр.

Розглядаючи в динаміці (2017-2021 рр.) площі під органічним землекористуванням відзначимо, що наявна тенденція до їх зростання і незначного спадання. За 2017-2019 рр. цей показник зростав і відповідно становив 289 тис. га; 309 і 468 тис. га, а в 2020-2021 рр. складав 462 і 422 тис. га відповідно. На початок 2022 року площа під органічним землекористуванням становила 422 тис. га (на 133 тис. га більше у порівнянні з 2017 роком). Від початку повномасштабної війни втрачено понад 120 тис. га цих земель (йдеться про території під окупацією й території ведення бойових дій), лівова частка яких припадає на Херсонську (близько 81,5 тис. га) та Запорізьку (близько 44,5 тис. га) області. На землях, звільнених від окупації на початку квітня 2022 року, діяльність підприємств орієнтованих на виробництво органічної продукції практично відновлена [14].

Попри це з такими показниками Україна входить у топ-25 країн світу та топ-20 країн Європи за наявною площею органічних угідь [15].

Станом на 2020 р. наявні 722 оператори органічного ринку в Україні, з яких 544 – сертифіковані органічні виробники. У порівнянні з 2006 роком маємо позитивну тенденцію, адже їх кількість зросла майже у 7 разів. Най-

більш результативними стали 2018 та 2020 роки. У 2021 році операторів органічного ринку стало 528 (незначне зменшення) із урахуванням 418 сертифікованих сільськогосподарських виробників за стандартом, що відповідає як органічному законодавству ЄС, так і NOP (США). Зазначене вказує на зацікавленість українського виробника займатись органічним виробництвом [16].

Станом на 2022 рік в Україні виробництво та переробка органічної продукції забезпечувались 473 підприємствами, які займались здебільшого вирощуванням зернових та овочевих культур та вирощуванням ВРХ. Як результат, продукували круп'яні вироби, борошно, насіння, пасти, напої, молоко, яйця, олію, цукор тощо. Не зважаючи на військові дії та їх наслідки, органічні виробники не припиняють своєї діяльності й у 2022 році. Проте через ведення бойових дій близько 30% операторів призупинили свою діяльність і близько 15% перебувають на межі зупинки (лівова частка яких знаходиться в Херсонській та Запорізькій областях, а в Харківській області ці виробництва зруйновано). Через зруйновану логістику у 5 разів скоротився й обсяг експорту органічної продукції [17].

Попри це, маємо вибудувати власну модель розвитку органічного виробництва в країні задля досягнення кращих результатів у цій сфері та зберегти якомога більше виробників в Україні, для чого розробляти плани підтримки виробників засновані на матеріальних і нематеріальних стимулах.

Матеріальне стимулювання виробників органічної продукції є найбільш дієвим засобом із боку державних органів управління при

запровадженні таких заходів: 1) виділення коштів на їх підтримку на стадії переходу на таке виробництво у розрахунку на 1 га; 2) виділення коштів за голову ВРХ; 2) надання субсидії на промоакції й рекламу в обсязі 50 % від вартості просування такої продукції виробниками; 3) страхування врожаю; 4) система ціноутворення має формуватися з урахуванням надбавки за вироблення органічної продукції; 5) фінансування науково-дослідних робіт; 6) відшкодування вартості сертифікації (часткове). Із місцевих бюджетів доречно було б також виділяти призові фонди (у грошовому еквіваленті) за просування органічного виробництва тощо.

Дієвим механізмом розвитку органічного землекористування з економічного погляду стало б також запровадження вільного ціноутворення на вироблену продукцію та транспортування її власними логістичними шляхами. Це дозволить частково компенсувати витрати на придбання органічного сертифікованого насіння, біологічних засобів захисту, внесення органічних добрив, витрати на маркетинг тощо. Введення пільгового оподаткування (передусім для підприємств, які власним коштом впроваджують нові інноваційні технології для виробництва органічної продукції) й пільгових кредитів (фінансуванням банками виробників органічної продукції) також стало б мотивуючими інструментами підтримки органічного виробника. Доречно запровадити на час військового стану так звані «податкові канікули» для виробників органічної продукції (передусім для тих, які знаходяться поблизу окупованих територій), які б дозволили витримати конвертаційний період. Зважаючи на військовий

стан існує потреба в наданні можливості проводити сертифікацію дистанційно та сприяти отриманню сертифікату без перевірки продукції за скороченою процедурою, в чому мають посприяти контролюючі органи і власники стандартів.

Доречним стало б запровадження й нематеріальних стимулів (йдеться про сприяння виробникам органічної продукції в організації кластерів органічного виробництва та підтримці їх у збуті продукції за налагодженою логістикою).

У цій відповідності має вестись послідовна державна політика на всіх рівнях у частині формування законодавчої бази, здійснення низки регуляторних заходів, та що найважливіше – забезпечення розроблення державних і регіональних програм у цій сфері.

Зважаючи на те, що для України перехід на органічне землекористування є новим сегментом ринку (особливо в умовах військового стану), мають стати дієвими заохочувальні фактори впливу для його освоєння та розвитку, не допустити подальшого поширення стримувальних факторів впливу на цю сферу, і, як результат, мають реалізуватись потенційні фактори його розвитку (табл. 2).

Висновки.

Для досягнення ефективної моделі господарювання та виробництва органічної продукції в Україні маємо поєднати в ній економічне зростання, підвищення рівня життя людей у соціумі з одночасним поліпшенням стану довкілля. З метою отримання високоякісної екологічно безпечної продукції маємо створити відповідне інституційне середовище (стандарти,

2. Фактори впливу на освоєння та розвиток органічного землекористування в умовах воєнного стану

Фактори впливу на освоєння та розвиток органічного землекористування в умовах воєнного стану	
Заохочувальні	<p>Світові тенденції розвитку органічного виробництва та його популяризація як здорового способу життя.</p> <p>Можливість самостійного вибору споживання продукції вирощеної за традиційними технологіями чи органічно вирощеної продукції.</p> <p>Вартість органічних продуктів вища за традиційні.</p> <p>Заохочувальні виплати господарюючим суб'єктам за виробництво органічно вирощеної продукції та застосування безпечних технологій її виробництва.</p> <p>Запровадження вільного ціноутворення на вироблену продукцію та транспортування її власними логістичними шляхами.</p> <p>Введення пільгового оподаткування для підприємств, які власним коштом впроваджуватимуть нові інноваційні технології для виробництва органічної продукції.</p> <p>Введення пільгових кредитів (фінансуванням банками виробників органічної продукції) стало б мотивуючим інструментом підтримки органічного виробника.</p> <p>Надання можливості проводити сертифікацію в дистанційному форматі та сприяння отриманню сертифікату без перевірки продукції за скороченою процедурою за сприянням контролюючих органів і власників стандартів.</p>
Стримувальні	<p>Недостатній розвиток інституцій пов'язаних із сферою органічного землекористування.</p> <p>Відсутність спеціальних державних і регіональних програм у цій сфері.</p> <p>Недофінансування фундаментальних і прикладних досліджень.</p> <p>Відсутність у законодавчому полі розроблення проєктів землеустрою щодо організації території органічного землекористування (землеволодіння).</p> <p>Недосконалість національної системи органічної сертифікації й неузгодженість із світовими стандартами.</p> <p>Процес виробництва витратніший від традиційного, що пов'язано з наявністю спеціальної техніки, чітким дотриманням технологічних процесів, вартістю біологічних препаратів.</p> <p>Недостатня підтримка інвестиційного проєкту з боку владних органів.</p> <p>Недосконалість організаційного маркетингового інструментарію.</p> <p>Скорочення обсягу експорту органічної продукції (у 5 разів) в зонах ведення бойових дій через зруйновану логістику.</p> <p>Ризики втрати продукції (інвестицій) внаслідок бойових дій чи окупації.</p>
Потенційні	<p>Розвиток технологій і розроблення ефективніших біопрепаратів у світовому вимірі.</p> <p>Наявність власної моделі розвитку органічного виробництва в країні для покращення результатів у цій сфері.</p> <p>Можливість отримання додаткового прибутку для виробника отриманого в результаті надходження інвестицій.</p> <p>Зростаючий попит на внутрішніх і зовнішніх ринках</p> <p>Підвищення свідомості споживачів та формування засад здорового способу життя.</p> <p>Сприяння у відтворенні родючості ґрунтів, покращення стану довкілля, забезпечення збереження біорізноманіття у регіоні ведення органічного землекористування.</p> <p>Відродження сільських територій шляхом створення додаткових місць прикладання праці.</p>

правила, вимоги тощо) у сфері органічного виробництва, що дозволить належним чином функціонувати органічним землеволодінням та землекористуванням. Важливо ввести зміни до Закону України «Про землеустрій» й передбачити розроблення проєктів землеустрою щодо організації території органічного землекористування (землеволодіння).

Зважаючи на те, що для України

перехід на органічне землекористування є новим сегментом ринку (особливо в умовах військового стану), мають стати дієвими заохочувальні фактори впливу для його освоєння та розвитку, не допустити подальшого поширення стримувальних факторів впливу на цю сферу, і, як результат, мають реалізуватись потенційні фактори його подальшого розвитку.

Список літератури

1. Lady Eve Balfour The living soil. Faber & Faber Ltd. 1948. URL: <https://handoutset.com/wp-content/uploads/2022/06/The-Living-Soil-Lady-Eve-Balfour-.pdf>.
2. Farm to fork strategy European Commission. 2020. URL: https://food.ec.europa.eu/system/files/2020-05/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf.
3. Органічне виробництво в Україні. Міністерство аграрної політики та продовольства України. 2022. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>
4. Артиш В.І. Удосконалення системи державного регулювання виробництва органічної продукції в Україні. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2010. № 145. с. 365-370. URL: http://www.nbu.gov.ua/Portal/chem_biol/nvnu/2010_145/10avi.pdf
5. Будзьяк В.М., Будзьяк О.С. Екологізація землекористування. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2012. № 4. с. 34-37.
6. Чудовська В.А., Шкуратов О.І., Кипоренко В.В. Еколого-економічний механізм розвитку органічного сільського господарства: теорія і практика: Монографія. К.: ТОВ «ДКС-Центр», 2016. 332 с.
7. Дорош Й.М., Барвінський А.В., Дорош О.С., Мельник Д.М., Висідалко А.А. Нормативно-правове забезпечення організації органічного землекористування та шляхи його удосконалення. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2021. № 3. с. 40-50. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2021.03.05>
8. Дорош О.С., Барвінський А.В., Колісник Г.М., Свиридова Л.А. Науково-методичні підходи до розробки експериментальних проектів землеустрою щодо організації території державних наукових установ та підприємств для виробництва органічної продукції. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2020. № 2-3. с. 136-148. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2020.02.14>
9. Дорош О., Сохацька М. Світові тенденції ведення органічного землеробства. Collection of Scientific Papers «ЛОГОΣ» (March 3, 2023; Bologna, Italy). 2023. 50-52. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-03.03.2023.14>
10. Національна економічна стратегія на період до 2030 року. Кабінет міністрів України. 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/604/13e/648/60413e6481b69340709542.doc>
11. Органічна карта України. Офіційний сайт інформаційного центру «Зелене досє». 2018. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organicmap2018>
12. Внаслідок війни пошкоджень зазнало понад 5% земельного фонду України. Kurkul. 2022. URL: <https://kurkul.com/news/31806-vnaslidok-viyni-poshkodjen-zaznalo-ponad-5-zemelnogo-fondu-ukrayini>
13. Юлія Слива. Як перейти на органічне землеробство? Агробізнес сьогодні. 2016. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/idei-trendy/item/8378-iak-pereity-na-orhanichne-zemlerobstvo.html>
14. Звернення щодо ситуації в органічному секторі України. Органічна ініціатива. 2022. URL: <https://organicinitiative.org.ua/news/zvernennia-shchodo-sytuatsii-v-orhanichnomu-sektori-ukrainy/>
15. Площі земель з органічним статусом за п'ять років зросли на 133 тис. га. Agro Times. 2022. URL: <https://agrotimes.ua/agronomiya/ploshhi-zemel-z-organichnym-statusom-za-pyat-rokiv-zrosly-na-133-tys-ga/>
16. Гвоздь О.М. Державне регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового

ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» (галузь знань 07 «Управління та адміністрування»). – Львівський національний університет імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, Львів, 2021. 198 с. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/dis_hvozhd.pdf

17. Чистий продукт: третина органічних підприємств не працюють в умовах воєнного стану. Agravery. 2022. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/cistij-produkt-tretina-organichnih-pidpriemstv-ne-pracuut-v-umovah-voennogo-stanu>

References

1. Lady Eve Balfour (1948). The living soil. Faber & Faber Ltd. URL: <https://handoutset.com/wp-content/uploads/2022/06/The-Living-Soil-Lady-Eve-Balfour-.pdf>.
2. Farm to fork strategy (2020). European Commission. URL: https://food.ec.europa.eu/system/files/2020-05/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf.
3. Organic production in Ukraine (2022). Ministry of agrarian policy and food of Ukraine. URL: <https://minagro.gov.ua/en/napryamki/organic-production/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>
4. Artysh V.I. (2010). Udoskonalennia systemy derzhavnoho rehuliuвання виробництва орханічної продукції в Україні [Improvement of the system of state regulation of production of organic products in Ukraine]. Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. 145. 365-370. URL: http://www.nbu.gov.ua/Portal/chem_biol/nvnau/2010_145/10avi.pdf
5. Budziak V.M., Budziak O.S. (2012). Ekologizatsiia zemlekorystuvannya [Greening of land use]. Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. 4. 34-37.
6. Chudovska V.A., Shkuratov O.I., Kyporenko V.V. (2016). Ekolohe-ekonomichnyi mekhanizm rozvytku orhanichnoho silskoho hospodarstva: teoriia i praktyka: Monohrafiia [Ecological and economic mechanism of development of organic agriculture: theory and practice: Monograph]. Kyiv: LLC "DKS-Center". 332.
7. Dorosh Y., Barvynskiy A., Dorosh O., Melnyk D., Vysidalko A. (2021). Regulatory and legal support of organization of organic land use and ways of its improvement. Land Management, Cadastre and Land Monitoring. 3. 40-50. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2021.03.05>
8. Dorosh O., Barvynskiy A., Kolisnyk H., Svyrydova L. (2020). Scientific and methodological approaches to the development of experimental land management projects for the organization of the territory of state scientific institutions and enterprises for the production of organic products. Land Management, Cadastre and Land Monitoring. 2-3. 136-148. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2020.02.14>
9. Dorosh O., Sokhatska M. (2023). Svitovi tendentsii vedennia orhanichnoho zemlerobstva [World trends in organic farming]. Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ» (March 3, 2023; Bologna, Italy). 50-52. DOI: <https://doi.org/10.36074/lo-gos-03.03.2023.14>
10. Natsionalna ekonomichna stratehiia na period do 2030 roku [National economic strategy until 2030] (2021). Cabinet of Ministers of Ukraine. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/604/13e/648/60413e6481b69340709542.doc>
11. Organic map of Ukraine (2018). Official site of the information center "Green Dossier". URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organicmap2018>
12. Vnaslidok viiny poshkodzen zaznalo ponad 5% zemelnogo fondu Ukrainy [As a result of the war, more than 5% of the land fund of Ukraine was damaged] (2022). Kurkul. URL: <https://kurkul.com/news/31806-vnasli->

- dok-viyini-poshodjen-zaznalo-ponad-5-zemel'nogo-fondu-ukrayini
13. Slyva Yu. (2016). Iak pereity na orhanichne zemlerobstvo? [How to switch to organic farming?]. Agribusiness today. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/idei-trendy/item/8378-iak-pereity-na-orhanichne-zemlerobstvo.html>
14. Statement on the situation in the Ukrainian organic sector (2022). Organic Initiative. URL: <https://organicinitiative.org.ua/en/news/statement-on-the-situation-in-the-ukrainian-organic-sector/>
15. Ploshchi zemel z orhanichnym statusom za piat rokiv zrosly na 133 tys. ha [The area of land with organic status increased by 133 thousand hectares in five years] (2022). Agro Times. URL: <https://agrotimes.ua/agronomiya/ploshhi-zemel-z-organichnym-statusom-za-pyat-rokiv-zrosly-na-133-tys-ga/>
16. Hvozdo O. State regulation of the development of organic agricultural production in Ukraine. Qualification Research Paper (Manuscript). Thesis for a Ph.D. Degree in Economics, specialty 073 «Management». Ivan Franko National University of Lviv. Lviv. 2021. 198. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/dis_hvozdo.pdf
17. Chystiy produkt: tretyna orhanichnykh pidpriemstv ne pratsuiut v umovakh voiennoho stanu [Green product: a third of organic enterprises do not operate under martial law] (2022). Agravery. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/cistij-produkt-tretina-organichnih-pidpriemstv-ne-pracuut-v-umovah-voennogo-stanu>
-

Dorosh O., Dorosh A.

FACTORS OF INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF ORGANIC LAND USE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL LAW

LAND MANAGEMENT, CADASTRE AND LAND MONITORING 2'23: 82-91.

<http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2023.02.08>

Abstract. *The importance of increasing the pace of production of organic products has been proven, since traditional technologies used in the production of agricultural products significantly disrupt the natural balance and cause significant environmental problems (disruption in ecosystem chains, environmental pollution, man-made pollution caused by military actions, deterioration of people's health). It was found that a number of highly developed countries that cooperate with Ukraine on various projects and programs are involved in this process. An in-depth study of the field of organic land use in Ukraine under the conditions of military operations made it possible to identify existing problems and assess their impact on the development of this segment of activity. A number of restraining factors affecting the development of organic land use have been identified, one of the determining factors being the creation of an appropriate institutional environment. The need for the development of land management projects regarding the organization of organic land use territory is substantiated. Incentives are presented as motivating factors for both consumers and producers of organic products (incentive payments to economic entities, introduction of free pricing for manufactured products, introduction of preferential taxation and preferential loans, obtaining the possibility of conducting certification in a remote format, etc.) despite the military situation in the country. Potential factors for development and development of organic land use are also proposed. The given triad of factors can be implemented logically and sequentially and to a large extent simultaneously.*

Key words: *organic land use, organic farming, traditional farming, influencing factors, land management project, martial law.*